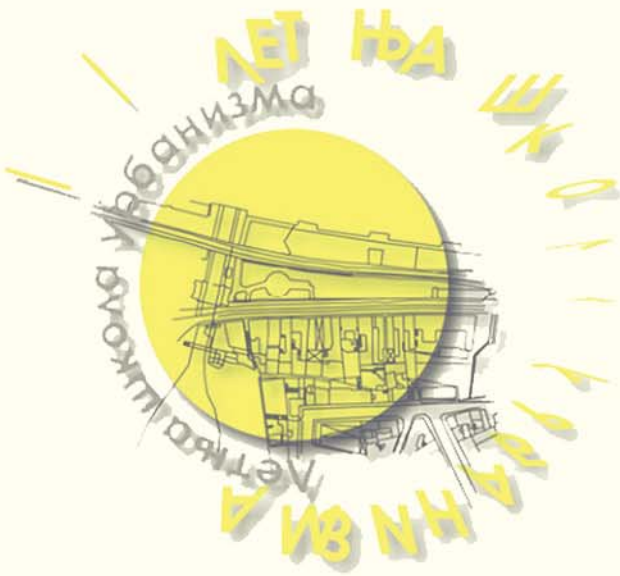
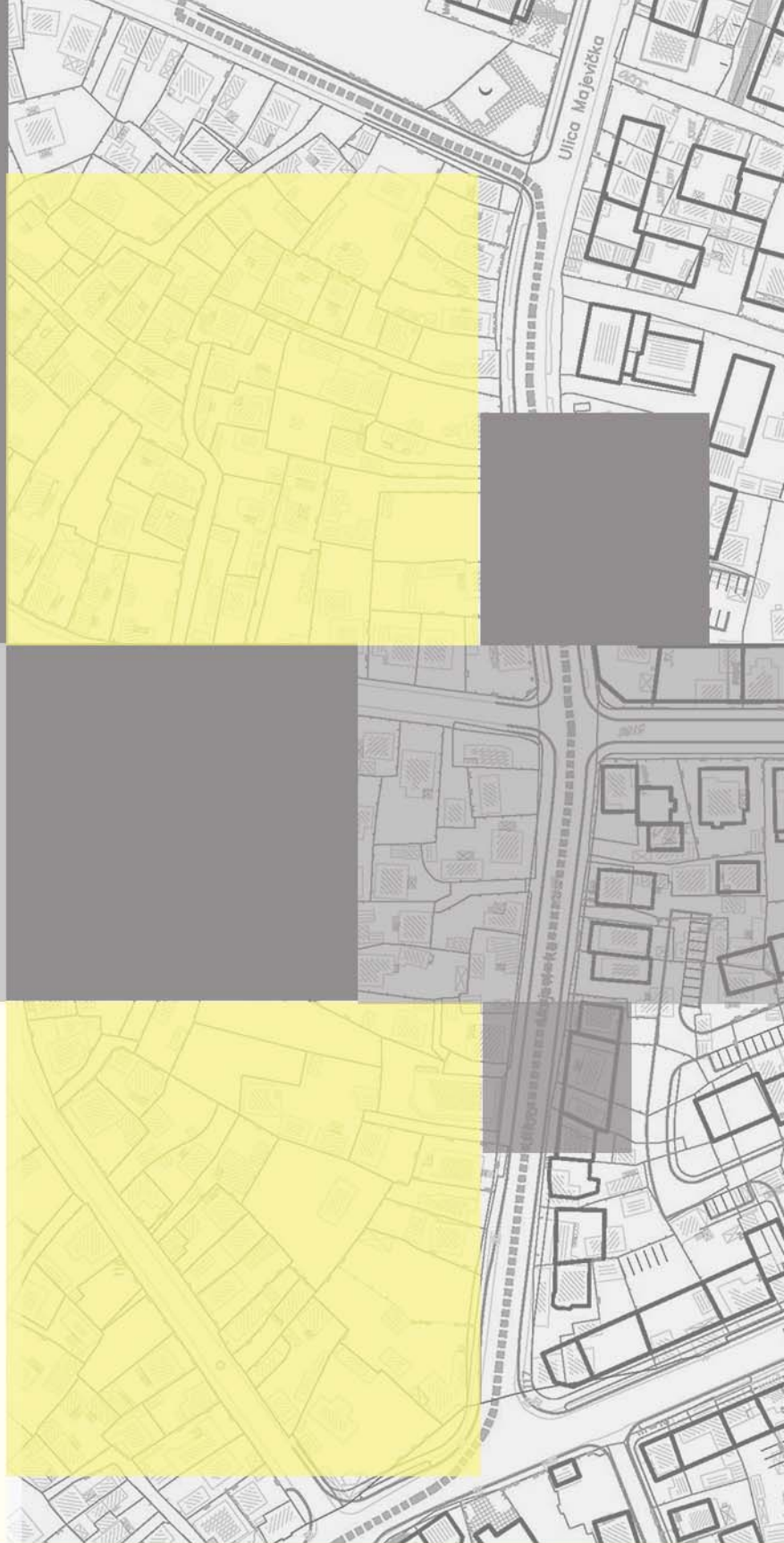

Уредници / Editors:
Др Александар Јевтић
Борко Драшковић

**I ИЗМЕНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ / II ГЕОСРБИЈА,
УРБАНА КОМАСАЦИЈА / III РАЗВОЈНИ КОРИДОРИ СРБИЈЕ И
ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ**

**I MODIFICATIONS OF LAW ON PLANNING AND CONSTRUCTION
II GEOSERBIA, URBAN LAND CONSOLIDATION / III DEVELOPMENT
CORRIDORS OF SERBIA AND SOUT-EASTERN EUROPE**

УДРУЖЕЊЕ УРБАНИСТА СРБИЈЕ
SERBIAN TOWN PLANNERS ASSOCIATION

РЕПУБЛИЧКИ ГЕОДЕТСКИ ЗАВОД
REPUBLIC GEODETIC AUTHORITY

ЈП "ДИРЕКЦИЈА ЗА ИЗГРАДЊУ И РАЗВОЈ ГРАДА" ДОО БИЈЕЉИНА
CITY DIRECTORATE OF CONSTRUCTION AND DEVELOPMENT
BIJELJINA

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНО-СТРУЧНИ СКУП
14. ЛЕТЊА ШКОЛА УРБАНИЗМА

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PROFESSIONAL CONFERENCE
14TH SUMMER SCHOOL OF URBANISM

I ИЗМЕНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ
II ГЕОСРБИЈА, УРБАНА КОМАСАЦИЈА
III РАЗВОЈНИ КОРИДОРИ СРБИЈЕ И ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

I MODIFICATIONS OF LAW ON PLANNING AND CONSTRUCTION
II GEOSERBIA, URBAN LAND CONSOLIDATION
III DEVELOPMENT CORRIDORS OF SERBIA AND SOUT-EASTERN EUROPE

31 мај – 02. јун 2018.
May 31-June 2, 2018

Група аутора: I ИЗМЕНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ / II ГЕОСРБИЈА, УРБАНА КОМАСАЦИЈА / III РАЗВОЈНИ КОРИДОРИ СРБИЈЕ И ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

Издавач: Удружење урбаниста Србије, Београд

За издавача: др Александар Јевтић

Уредници:

Др Александар Јевтић
Борко Драшковић

Рецензенти:

Проф. др Александра Ђукић
Др Злата Вуксановић Мацура
Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет Београд

Научни одбор:

Проф. др Александра Ђукић, Архитектонски факултет Београд, УУС
Др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије
Др Бранкица Милојевић, декан Архитектонско-грађев.-геод. факултета, Бањалука
Др Ратка Чолић, GIZ AMBERO, Архитектонски факултет Београд
Др Драган Јевтић, Министарство за прост. уређ, грађевин. и еко. Републике Српске
Др Ђорђе Милић, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре
Др Божидар Манић, УУС, Институт за архитектуру и урбанизам Србије
Др Ана Никовић, Институт за архитектуру и урбанизам Србије
Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет Београд
Проф. др Дарко Реба, директор Депар. за архитектуру и урбанизам ФТН, Нови Сад
Проф. др Петар Митковић, декан Грађевинско-архитектонског факултета, Ниш
Доц. др Милена Динић Бранковић, Грађевинско-архитектонски факултет, Ниш
Проф. др Драган Коматина Архитектонски факултет Подгорица
Др Злата Вуксановић Мацура, САНУ, Географски инст. „Јован Цвијић“
Проф. др Луција Ажман Момирски, Архитектонски факултет, Љубљана
Проф. др Милена Крљеш, Деп. за арх. и урбанизам ФТН, Нови Сад
Мр Душан Минић, Удружење урбаниста Србије
Мр Миодраг Ференчак, Удружење урбаниста Србије
Мр Мирослав Вујатовић, Бања Лука
Др Верољуб Трифуновић, Удружење урбаниста Србије
Доц. др Драгутин Радосављевић, Удружење урбаниста Србије
Проф. др Весна Златановић Томашевић, Удружење урбаниста Србије

Организационо-програмски одбор:

Зоран Д. Јовановић, Удружење урбаниста Србије и Републички геодетски завод
Др Александар Јевтић, Удружење урбаниста Србије
Младен Петровић, Дирекција за изградњу и развој града Бијељина
Стеван Чукић, Дирекција за изградњу и развој града Бијељина
Пантелија Мићић, Дирекција за изградњу и развој града Бијељина
Милка Павловић, Рума, Удружење урбаниста Србије
Драгана Сиљановић Козодеровић, Сомбор, Удружење урбаниста Србије
Мирољуб Станковић, ЈП Завод за урбанизам Ниш
Марија Пауновић Милојевић, Инфоплан, Аранђеловац
Бранислав Антонић, Удружење урбаниста Србије
Гордана Ђилас, Нови Сад, Удружење урбаниста Србије
Татјана Симоновић, Чачак, Удружење урбаниста Србије
Мр Душан Минић, Крагујевац, Удружење урбаниста Србије
Славица Ференц, Шабац, Удружење урбаниста Србије
Јасна Ловрић, Нови Сад, Удружење урбаниста Србије
Марина Благојевић, Лепосавић, Удружење урбаниста Србије
Гордана Недељковић, Крушевац, Удружење урбаниста Србије
Ивана Јоксимовић, Лесковац, Удружење урбаниста Србије
Светлана Јаковљевић, Удружење урбаниста Србије

Технички уредник: Светлана Јаковљевић

Дизајн корица: Мирела Чукић

Тираж: 150 примерака

Штампа: ЛОГО доо, Бијељина

Година: 2018.

ISBN: 978-86-84275-40-2

ИЗДАВАЧ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА: РЕПРОДУКЦИЈА НИЈЕ ДОЗВОЉЕНА

САДРЖАЈ

I ИЗМЕНА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ	1
<i>Доц.др Драган Јевтић</i> ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА И ГРАЂЕЊА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ, ИСКУСТВА У СПРОВОЂЕЊУ	3
<i>Стеван Чукић, Бранка Благојевић, Пантелија Мићић</i> УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	19
<i>Проф. др Бранкица Милојевић</i> РЕГУЛАТОРНИ ОКВИР ЗА ИНТЕГРАЛНО УРБАНО ПЛАНИРАЊЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	25
<i>Проф.др Ненад Липовац, Проф.др Светислав Поповић</i> НОВИ ЗАКОНИ – СТАРЕ НЕДОРЕЧЕНОСТИ	33
<i>Мр Миодраг Ференчак</i> ДОБАР ГРАД И ЗАКОН О УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ У СРБИЈИ	43
<i>Др Жаклина Глигоријевић, Ана Граовац</i> У СУСРЕТ РЕФОРМИ УРБАНИСТИЧКЕ РЕГУЛАТИВЕ У СРБИЈИ - ПРАКТИКУМ: КАКО ДО КВАЛИТЕТНОГ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА ПО МЕРИ ЛОКАЛНЕ УПРАВЕ	53
<i>Мр Душан Минић</i> СУСРЕТАЊЕ УРБАНИЗМА СА КРУПНИМ ДЕМОГРАФСКИМ ПРОМЕНАМА У СВЕТУ И СРБИЈИ	61
<i>Татјана Симоновић, Небојша Јелушић</i> ПЛАН ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ИЗМЕЂУ СТРАТЕШКОГ И ДОКУМЕНТА ЗА НЕПОСРЕДНУ ПРИМЕНУ	71
<i>Др Злата Вуксановић Мацура, Ангелина Банковић</i> УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ ГРАДОВА У СРБИЈИ: ПИТАЊЕ СТАТУСА КУЛТУРНОГ ДОБРА	81
<i>Др Жаклина Глигоријевић, Ана Граовац</i> ЗАКОНСКИ ОКВИР КАО ОСНОВ ЗА КВАЛИТЕТАН ПЛАН? ЛЕКЦИЈЕ О УПРАВЉАЊУ, ПЛАНИРАЊУ И КОМУНИКАЦИЈИ ИЗ 70 ГОДИНА ИСКУСТВА УРБАНИСТИЧКОГ ЗАВОДА БЕОГРАДА	91
<i>Др Верољуб Трифуновић, Лазар Мандић</i> РАЗВОЈ УРБАНИСТИЧКЕ СТРУКЕ У КРАГУЈЕВЦУ ТОКОМ ДВА ВЕКА МОДЕРНЕ ИСТОРИЈЕ СРБИЈЕ	99
<i>Др Наташа Чолић, др Омиљена Целебџић</i> ПРАКСА ПАРТИЦИПАТИВНОГ ПЛАНИРАЊА У СРБИЈИ - СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ	105
<i>Проф. др Весна Златановић Томашевић</i> ПРОСТОРНО И УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ	113
<i>Јелена Вељанчић</i> УРБАНИСТИЧКО И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ У ОКВИРИМА ПРЕЛАЗНОГ ПЕРИОДА У ПРОЦЕСУ ПРИБЛИЖАВАЊА ИЛИ ПРИКЉУЧЕЊА ЕУ	119
<i>Мара Ј. Јевтић</i> ИСТОРИЈА ПЛАНИРАЊА ГРАДОВА У СРБИЈИ – ОБЛАСТ ПЕЈЗАЖНЕ АРХИТЕКТУРЕ	127
II ГЕОСРБИЈА, УРБАНА КОМАСАЦИЈА	135
<i>Милена Ивановић., Немања Паунић, Србислав Станојловић</i> ИНВЕСТИЦИОНЕ МАПЕ – ТРЕНУТНИ СТАТУС И МЕХАНИЗМИ УКЉУЧИВАЊА У НИГП	137
<i>Немања Паунић, Милена Ивановић, Дарко Вучетић</i> ФУНКЦИОНАЛНОСТ ДИГИТАЛНЕ ПЛАТФОРМЕ И ЊЕНА ПРИМЕНА У УРБАНИСТИЧКОМ И ПРОСТОРНОМ ПЛАНИРАЊУ	145

<i>Ивана Штрбац, Дарко Вучетић</i> ГЕОСЕКТОР У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ – СТАТУС И ПЛАНОВИ.....	153
<i>Дарко Вучетић, Василија Живановић</i> ЗАКОН О НАЦИОНАЛНОЈ ИНФРАСТРУКТУРИ ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА – ЧИЊЕНИЦЕ И ПЛАНОВИ.....	163
<i>Зоран Стојановић</i> РГЗ – МОГУЋНОСТ УНАПРЕЂЕЊА ПОСТУПКА УРБАНЕ КОМАСАЦИЈЕ	171
<i>др Милена Динић Бранковић, Тања Обрадовић, Милица Игић, др Петар Митковић</i> УРБАНА КОМАСАЦИЈА КАО ИНСТРУМЕНТ РАЦИОНАЛНОГ КОРИШЋЕЊА ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА – ТЕОРИЈСКИ ОКВИР И ПОТЕНЦИЈАЛИ ПРИМЕНЕ НА ПРИМЕРУ ГРАДА НИША	187
III РАЗВОЈНИ КОРИДОРИ СРБИЈЕ И ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ.....	197
<i>Др Неда Живак, М.Сс Марко Иванишевић, М.Сс Марјан Марјановић</i> ЗНАЧАЈ КОРИДОРА VС ЗА ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ/ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	199
<i>Проф.др Велимир Шећеров, Проф.др Борислав Стојков, Проф.др Дејан Филиповић, Проф.др Богдан Лукић</i> ПЛАНСКИ ОСНОВ РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ – ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ.....	205
<i>Проф.др Нусрет Мујагић</i> УКЉУЧИВАЊЕ ПРОСТОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ НА РАЗВОЈНЕ КОРИДОРЕ ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ СА ПОСЕБНИМ АКЦЕНТОМ НА ПОВЕЗИВАЊЕ СА СРБИЈОМ	213
<i>Зоран Кордић, др Александар Јевтић</i> СТУДИЈА МРЕЖЕ БИЦИКЛИСТИЧКИХ РУТА И БИЦИЛИСТИЧКИХ ЦЕНТАРА АП ВОЈВОДИНЕ	223
<i>Зоран Хебар</i> ВАЖНИЈИ КОРИДОРИ НА ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ.....	231
<i>Милица Лазаревић, Проф. др Александра Ђукић, Бранислав Антонић</i> УРБАНА РЕГЕНЕРАЦИЈА ОТВОРЕНИХ ЈАВНИХ ПРОСТОРА СМЕДЕРЕВА	241
<i>Доц.др Данијела Миловановић Родић, Бојена Стојић</i> ИНТЕГРАЛНИ ПРИСТУП ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ДУНАВСКОГ РЕГИОНА: ПРИКАЗ ПЕДАГОШКОГ МОДЕЛА И ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА – МАСТЕР ТЕЗА	253
<i>Ивана Савић, Проф. др Александра Ђукић, Бранислав Антонић</i> УРБАНА РЕГЕНЕРАЦИЈА БРАУНФИЛД ЛОКАЦИЈА: СТУДИЈА СЛУЧАЈА ГРАДА СМЕДЕРЕВА И КОМПЛЕКСА СТАРЕ ЖЕЛЕЗАРЕ.....	263
<i>Вања Вујановић, Проф. др Александра Ђукић, Бранислав Антонић, Јелена Марић</i> БРАУНФИЛД РЕГЕНЕРАЦИЈА КРОЗ УВОЂЕЊЕ КРЕАТИВНИХ ИНДУСТРИЈА: СТУДИЈА СЛУЧАЈА ИНДУСТРИЈСКЕ ЗОНЕ „ГОДОМИНСКО ПОЉЕ“ У СМЕДЕРЕВУ	273

Милица Лазаревић
Проф. др Александра Ђукић
Бранислав Антонић^{1,2}

УРБАНА РЕГЕНЕРАЦИЈА ОТВОРЕНИХ ЈАВНИХ ПРОСТОРА СМЕДЕРЕВА

Предмет рада је истраживање сложеног односа отвореног јавног простора и свакодневног друштвеног живота града Смедерева, кроз проучавање утицаја активности корисника на употребу и обликовање јавних градских простора. Квалитет физичког окружења утиче на активности које се обављају на том простору и битно условљава друштвену интеракцију. Ово је посебно значајно за Смедерево, као град у којем је препознат потенцијал за развој отворених јавних простора, захваљујући очуваном градском језгру, богатом културном наслеђу, бројним отвореним зеленим просторима и његовом положају на Дунаву. Међутим, уочена језначајна неискоришћеност отворених простора, као и њихово пропадање, због чега се јавља потреба за њиховом регенерацијом. Сходно томе, рад настоји да препозна одговарајући модел отворених јавних простора, који позитивно утиче на интензитет друштвене интеракције на њима. Посебан нагласак је на одређењу његове садржине и функционалне структуре на начин да се његовом применом може подстаћи целокупна ревитализација историјског језгра Смедерева.

Кључне речи: отворени јавни простори, урбана регенерација, друштвена употреба, активности, Смедерево

The subject of this paper is the research of the complex relationship between open public space and the everyday social life of the city of Smederevo, through studying the influence of users' activities on the use and design of public urban spaces. The quality of the physical environment influences the activities that take place in that area and significantly condition the social interaction. This is especially important for Smederevo, as a city where the potential for the development of open public spaces has been recognized, thanks to the preserved urban core, rich cultural heritage, numerous open green spaces and its position on the Danube. However, significant unused use of open spaces was observed, as well as their deterioration, which is why there is a need for their regeneration. Accordingly, the paper seeks to recognize the appropriate model of open public spaces, which positively influences the intensity of social interaction on them. Special emphasis is placed on determining its content and functional structure in such a way that its application can stimulate the entire revitalization of the historical core of Smederevo.

Keywords: open public spaces, urban regeneration, social usage, activities, Smederevo

1. УВОД

Данашње друштво се сусреће са великим проблемима који су настали процесима урбанизације. Оно што карактерише савремене градове јесте велика густина изграђености, мало слободних и зелених површина. Приметно нестајање пешачког кретања и, уопште, отворених јавних простора код становника градова буди свест о потреби за тим просторима. Управо због поменутих проблема јавља се потреба за регенерацијом оваквих градских простора, у циљу постизања амбијентата који подстичу друштвену интеракцију. Важно је ове просторе прилагодити човеку и његовим потребама, тако да коришћење ових простора буде истовремено и задовољство за саме кориснике. Због тога је циљ овог рада истраживање

¹ Милица Лазаревић, инг.арх., студент Архитектонског факултета у Београду, мастер студије Интегрални урбанизам, milii.lazarevic@gmail.com

Др Александра Ђукић, дипл.инг.арх., вандредни професор Архитектонског факултета у Београду, adjukic@afrodita.rcub.bg.ac.rs

Бранислав Антонић, дипл.инг.арх., асистент Архитектонског факултета у Београду, antonis83@gmail.com

² Овај рад је урађен је за потребе међународног научног пројекта „DANURB: DANube Urban Brand“, финансираног од стране Европске уније у оквиру INTERREGDanube програма прекограничне сарадње у подунавској регији.

начина на који се кроз процес урбане регенерације могу оживети отворени простори, тако да им се врати хумана димензија, и то на примеру Смедерева.

Сходно претходном, предмет истраживања су отворени јавни простори у оквиру историјске градске зоне Смедерева. Велике слободне површине од значаја су за град и представљају битан потенцијал за унапређење квалитета живота његових становника. Међутим, бројни недостаци карактеришу ове просторе, као што су њихова заузетост пасивним саобраћајем, увођење неодговарајућих садржаја или њихова комерцијализација или смањење рекреативних површина изградњом објеката. Управо овакви проблеми доводе до смањења активности на отвореном, што посебно утиче на опадање квалитета живота заједнице. Зато ће се истраживање усредсредити на однос простора и друштва, тачније, структуру простора и активности које она условљава, и обрнуто, али и на значај урбане регенерације у том контексту.

Основни циљ овог истраживања јесте да се утврди како урбана регенерација може да утиче на побољшање квалитета отворених јавних простора и да допринесе повећању употребе истих и то (1) идентификацијом модела садржине и функционалне структуре отворених јавних простора који утичу на интензитет друштвене интеракције; (2) сагледавањем најбитнијих елемената Смедерева који утичу на формирање отворених јавних простора и на њихову употребу и (3) применом идентификованих модела на локацији ради унапређења и оживљавања простора. Очекивани резултати јесу препознати квалитетни модели садржине и функционалне структуре отворених јавних простора који утичу на интензитет друштвене интеракције који се могу применити у процесу урбане регенерације отворених јавних простора и то не само у контексту Смедерева.

2. ОТВОРЕНИ ЈАВНИ ПРОСТОРИ И ЊИХОВО КРЕИРАЊЕ КРОЗ УРБАНИ ДИЗАЈН

Отворени јавни простори представљају „део градске структуре који се одликује дефинисаним, адекватним и организованим односом између отвореног простора и грађевина које га окружују“ (Ђокић, 2004, стр. 36). Исто тако, ови простори поред тога што су битни елементи једног града, у социолошком смислу представљају његово језгро. То су места сусрета и места догађаја (Гел, 2010). У психолошком и симболичком значењу намењени су различитим активностима и друштвеној интеракцији (Ђокић, 2004).

На жалост, отворени јавни простори полако губе своју основну улогу, да својим садржајима понуде могућност за одвијање различитих активности и подстакну друштвену интеракцију. Дизајн отворених јавних простора често је усмерен искључиво на њихово обликовање и повратак естетике и нимало не дотиче социјалну димензију која се директно односи на потребе друштва. "Заједничка карактеристика готово свих градова (...) јесте да су људи као масовни корисници градског простора све више занемарени" (Gel, 2016). Зато је неопходно да данашњи дизајнери укључе и потребе корисника у планирање, и разумевши комплексан однос простора и друштва, створе простор какав одговара свима. Ово нас доводи до урбаног дизајна и његове улоге у производњи урбаног простора.

2.1. Улога урбаног дизајна у формирању отвореног јавног градског простора

"Урбани дизајн, као директан чинилац производње конкретног урбаног простора, може бити разматран као процес успостављања равнотеже између просторних и обликовних са једне и социјалних и економских тема са друге стране" (Бајец, 2009, стр.15). Ове теме на неки начин представљају две димензије које би у формирању једног квалитетног урбаног простора требало да буду нужно укључене у овај процес. Јасно је колико су важне просторне карактеристике једног места, али је још важније разумети значај употребе тих простора, односно идентитет различитих корисника и њихов однос према простору. Зато ће у даљем тексту бити речи о димензијама урбаног дизајна које укључују друштвене потребе кроз разумевање функције и социјалне употребе, као и о њиховој улози при обликовању отворених јавних простора.

СОЦИЈАЛНА ДИМЕНЗИЈА - Истраживање ове димензије је фокусирано на 2 кључна аспекта:

1) Веза људи и простора - специфични начини употребе///При пројектовању отворених јавних простора на прво место треба ставити људске потребе. Комфор, безбедност и потреба за уважавањем и исказивањем уметничког израза (Carmona, Heath, Ос, Tiesdell, 2003)јесу аспекти које треба постићи при обликовању оваквих простора. Различитим

физичким елементима може се постићи простор који је комфоран и безбедан. Међутим, испуњење последња два аспекта захтева разумевање комплексног односа простора и корисника. Са тог становишта сваки град или само неко градско подручје треба разумети као јединствену локалну заједницу и приступити му као посебном случају. Важно је упознати се са културним идентитетом, вредностима и начином живота те заједнице и разумети комплексност социјалне динамике и начин функционисања, као и однос људи према простору. "Употреба простора говори о природи активности. Уочавањем активности у простору, дневних, недељних, у различито доба дана и ноћи, при различитим временским приликама може се створити слика о специфичним облицима урбаног живота и разликама у односу људи и окружења" (Бајец, 2009, стр 77).

Анализа активности усмерена је на њихов однос са простором. Бајец (2009) је анализу активности усмерила на препознавање врсте, интензитета (обима) и нивоа (квалитета) активности. Оваква анализа односи се на разумевање начина на који људи организују своје просторне и временске обрасце, кроз јасно дефинисање врсте и квалитета активности у неком простору као и степена његове употребе. Са друге стране, Гел (2010) је активности на отвореном и на јавним просторима поделио у три категорије: неопходне активности, активности по избору и друштвене активности. Свака од њих поставља различите захтеве у односу на физичко окружење. Оваквом анализом може се сагледати значај утицаја квалитета простора на развој одређене категорије активности.

Поред анализе активности, у случају односа обликовања простора и друштва, суштина је "у идентификовању локалних манифестација културе у најширем смислу као начина живота" (Бајец, 2009). Важно је разумети традицију, истражити постојеће фестивале и ритуале, просторе забаве, репертоар домаћих производа и занатских вештина. Разумевање ових друштвених елемената и примена ових знања при обликовању отворених јавних простора значајно може утицати на побољшање како њиховог квалитета, тако и квалитета живота заједнице.

2) Јавна област и приступачност - дизајн за све /// Овај аспект односи се на значај „јавног“, односно формирање простора за све кориснике. По физичком карактеру он може бити отворен и затворен, док у социо-културном контексту представља места на која појединац може да дође и оде када пожели, места која су приступачна и инклузивна, неограниченог радног времена и која пружају психолошку удобност свима. (Carmona и др., 2003)

Да би се испоштовао овај јавни карактер, важно је тај простор прилагодити свима. То подразумева како физичку приступачност тако и успостављање садржаја који укључују све групе локалних корисника. Стога је важно прво истражити профиле тих корисника, да би се разумеле њихове потребе и ускладиле и укључиле у дизајн отворених јавних простора.

ФУНКЦИОНАЛНА ДИМЕНЗИЈА - Отворени јавни простор такође представља и један функционални феномен. Како је основна тема истраживачког рада однос простора и људи, и ова димензија ће бити сагледана из угла корисника и то кроз следећа четири нивоа:

1) Коришћење јавног простора и приватност /// Овај ниво сагледава се из људске перспективе и неопходно је укључити потребе и жеље корисника. Приказано је пет основних људских потреба које треба један отворени простор да задовољи. То су:

- комфор - укључује актере животне средине као што су осунчаност ветар, итд., а обухвата физичку и психолошку удобност;
- релаксација - представља развијено стање тела и ума вољно, постиже се зеленилом, близином воде, итд.;
- пасивно ангажовање - посматрање других, захтева контакте са људима), активно ангажовање (друштвена интеракција, директни контакти; и
- истраживање (односи се на потребу да се у јавним просторима претпостави могућност увођења различитих догађаја.

Истиче се такође и битност кретања, одн. пешачких стаза, облик и границе оваквог простора, али и приватност као битан и комплексан концепт урбаног дизајна. (Carmona и др., 2003)

2) Мешовито коришћење земљишта - Односи се на могућност преклапања и преплетања активности на једном простору. „Могућност повезивања активности различитих нивоа од суштинске је важности за креирање социо-културне разноликости" (Бајец, 2009, стр 86).

3) Дизајн животне средине /// Важан фактор је микроклима. Пројектанти имају велику улогу у доношењу одлука о модификовању утицаја микроклиме који директно утичу на удобност простора. Релевантни фактори за доношење одлука о томе су позиционирање приступних путева и пешачких стаза, ограда и других физичких препрека, оријентација унутрашњих и

спољашњих простора, као и оријентација фасада у односу на смер сунчеве светлости, ветар, прелази између унутрашњих и спољашњих простора, пејзаж, садња зеленила, постављање фонтана и базена ради побољшања природног хлађења и заштита од буке и загађења животне средине. (Сармона и др., 2003); и

4) Градска мрежа /// Могу се истаћи две врсте урбаних простора - линеарни и површински. Линеарни обухватају путеве, улице и тротоаре (пешачке стазе), који углавном служе кретању или саобраћају. Површински су углавном урбане површину којима се примењују различити типови друштвених активности на отвореном (Ismail, Tawil & Rezk, 2016). Важно је разумети значај ових линијских путања, које, заправо, повезују све значајне елементе у граду. Сваки појединац користи овакве просторе на различит начин. Његова траса кретања у простору и садржаји које у њему користи „формирају специфичну просторну мрежу“ (Бајец, 2009, стр 89). У том смислу овај појединац развија различите односе према поменутој мрежи. Сходно томе, треба размишљати о уређењу ових потеза и о садржајима који их прате. Њихово уређење се у том смислу односи на елементе градске инфраструктуре. Главна градска мрежа подразумева снабдевање јавним отвореним простором, путевима и пешачким стазама, паркинзима и осталим елементима инфраструктуре где је акценат на прилагођавању пешацима. (Сармона и др., 2003)

ПРОСТОРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И ОБЛИКОВАЊЕ - Физичка структура отвореног јавног простора односи се како на саме компоненте које дефинишу неко подручје, као што су његова величина, врста граница, препреке, тако и на његова позиција у мрежи отворених простора, кроз непосредно окружење и дистанце у односу на важне градске репере или целине. (Бајец, 2009). Међутим, оно што је важно, јесте како поменути морфолошки елементи утичу на формирање одређених карактеристика неког места. Зато ће оне бити представљене кроз два аспекта: карактеристике самог места и његова умреженост са осталим градским реперима. Код анализе места, издвојиће се елементи, као што су безбедност, доступност, читљивост, угодност, инспиративност и животност.

Табела 1. Типологија отворених јавних простора (Аутор: М. Лазаревић)

БЕЗБЕДНОСТ	Отворени јавни простори својом опремљеношћу, осветљеношћу и садржајима утичу на осећај сигурности у том простору. У ову групу потпадају заштита од саобраћаја и незгода, као и заштита од криминала.
ДОСТУПНОСТ	Физичка приступачност неком отвореном јавном простору. Простор који има омогућен приступ, без препрека и доступност различитим видовима саобраћаја, и који је добро повезан у оквиру градске мреже.
ЧИТЉИВОСТ	Простор који има потенцијал да се у њему развије оријентација је читљив простор.
УГОДНОСТ	Јавни градски простор у коме се човек осећа пријатно. Овакав простор је заштићен од падавина, ветра и сунца,. Зеленилом и воденим површинама има позитиван утицај на микроклиму, али и визуелну удобност.
ИНСПИРАТИВНОСТ	Простор који својим физичким карактеристикама и садржајима инспирише и подстиче кориснике на различите активности.
ЖИВОТНОСТ	Жив простор је опремљен, одржаван, својом уређеношћу позива на коришћење, и такође има могућност трансформације.

3. ОТВОРЕНИ ЈАВНИ ПРОСТОРИ У ПРОЦЕСУ УРБАНЕ РЕГЕНЕРАЦИЈЕ

Када се регенерација разматра у урбаном простору, она укључује препород или обнову урбаних подручја и насеља. Урбана регенерација се првенствено бави регенерацијом градова и предела старијих/унутрашњих делова града који се суочавају са периодима пропадања. У контексту урбаног наслеђа, концепт регенерације представља свеобухватну дефиницију праксе обнове и очувања (Ismail др., 2016). Е. Ваништа Лазаревић (2003) наводи значај градитељског наслеђа водећи се UNESCO-вим препорукама заштите и обнове. Објашњава важност не само очувања наслеђа, већ и његовог уклапања у живот и савремено друштво.

Битно је да схватимо какву улогу урбана регенерација има за отворене јавне просторе и какви су то њени позитивни ефекти. Зато ће у даљем тексту бити речи о савременој пракси урбане регенерације отворених јавних простора и њеним резултатима кроз примере.

Сваки град има неке делове који су или недовољно искоришћени или у потпуности запуштени. Овакве градске области су последице различитих фаза развоја кроз историју и данас имају негативан утицај на град и друштво у њему. Зато их је неопходно регенерисати и на тај начин унапредити и постићи што бољи квалитет заједнице уз позитиван ефекат на развој града. (Amirtahmasedi, Morloff, Wahba & Altman, 2016).

Пример 1: Суперкилен парк (Superkilen Park), Копенхаген, Данска

Ову област града карактерисали су многи случајеви насиља и криминала, као и остали друштвени проблеми, недостатак културне интеграције и инфраструктурна неуређеност. Ови бројни проблеми суседства су били основа за пројекат урбане регенерације. Резлтат овог пројекта је прво, парк који обезбеђује повезаност околних суседстава, омогућавајући сигуран и транспарентан пешачки и бициклички транзит са стазама посебно дизајнираним у ту сврху. Друго, као јавни парк, Суперкилен пружа разне активности на отвореном, као што су културни догађаји, забава, играње и спорт. И треће, парк функционише као изложба културне разноликости суседства (Аксџамија, 2016).

Слика 1: Приказ примера пре и после урбане регенерације: Суперкилен парк (Извор: Аксџамија, 2016)

Пример 2: Малешички парк (Malešický Park), Праг, Чешка

Овај парк је направљен још 1960-их година у оквиру истоименог насеља. Међутим, последњих година овај парк је изгубио своју првобитну функцију и на неки начин је деградирало ово подручје. Због поменутих проблема јавила се потреба за регенерацијом овог простора. Главни циљ обнове парка је био да се створи модеран, зелени рекреативни центар. Планови су такође укључивали реконструкцију пута, постављање система за наводњавање, убацивање клупа, изградњу игралишта, социјалних установа, као и подручја за псе. Парк је изграђен 2014. године и данас га чини мрежа путева која повезује битне делове парка, као што су врт, игралишта, и др.. Парк је намењен одмору и рекреацији и нуди различите врсте садржаја за све узрасте. Део парка је прилагођен потребама инвалида и старијих људи. Такође, овај парк је дизајниран по еколошким стандардима. Оно што је резултат овог пројекта јесте да су Праг и његови становници добили јединствену област која је жива и нуди садржаје који су функционални и свима прилагођени. Овакав простор подстиче социјалну интеракцију и својим дизајном дефинитивно повећава квалитет живота ове заједнице. (Rawski, 2018).

Слика 2: Приказ примера пре и после урбане регенерације: Малешички парк (Извор: Land8 веб страница)

4. ОТВОРЕНИ ЈАВНИ ПРОСТОРИ У КОНТЕКСТУ СМЕДЕРЕВА

Смедерево се налази у североисточном делу Републике Србије. Од Београда, удаљено је 46 km. Територија града припада Подунављу и доњем Поморављу. Простире се непосредно испред ушћа Велике Мораве у Дунав. Основни потенцијал града Смедерева је управо њен изузетно повољан гео-саобраћајни положај између два европска коридора - копненог X - ауто-пут и водног - VII - Дунав (Град Смедерево).

За истраживање отворених јавних простора Смедерева коришћена је компаративна метода, „односно упоредна анализа која подразумева анализу тока у настанку и развоју неког елемента као и његову идентификацију у ширем контексту. На пољу урбанизма упоредно проучавање облика, услова и начина настанка просторних структура града представља преовлађујући методолошки поступак“ (Ђокић, 2004, стр.3)

Овакав приступ истраживању карактеристичан је по томе што садржи тројни принцип у приказивању отворених јавних простора. Односи се на облик, идентитет простора и његов однос са временом. Принципи су следећи:

- Принцип морфогенезе – низ трансформација простора кроз различите историјске процесе
- Принцип класификације – односи се на обликовне карактеристике, положај, величину, и друге особне структуре, али и на функционалне карактеристике простора
- Принцип идентитета – овај принцип тежи да прикаже посебност неког места. Ово се односи на његове кориснике, јер место је јединствено управо због друштва и треба се прилагодити њиховим потребама. Зато је важно истражити друштво, кроз економски статус становника, њихове карактеристике, религију, културу и др.. (Ђокић, 2004)

4.1.Развој градског језгра – принцип морфогенезе

„Прво помињање Смедерева под овим називом забележено је у Повељи византијског цара Василија II из 1019. године“ (Град Смедерево). Последица овако дуге историје јесте одсуство континуитета у развоју града Смедерева. Дисконтинуитет може се посматрати са аспекта аутономности и просторно-физичких аспеката (Ђокић, 2004). Тако је град Смедерево као и његови отворени јавни простори, имало сасвим другачије фазе развоја, мењајући комплетно своју структуру и функцију.

Оно што је такође особено за Смедерево, јесте његов ексцентрични развој. Почетна структура из 1439. године, формирана је на реци Дунав. То је било утврђење троугаоног облика. Овакав облик је имао велики утицај на каснији развој градске матрице. Прва фаза развоја догодила се још у 16. веку, и подразумевала је ширење градске структуре ка југо-западу. Град се ширио у овом смеру кроз историју и утицао на стварање градске мреже простора каква је сада. Ка истоку је град почео да се шири са развојем индустрије, и тако је данас источно од тврђаве формирана индустријска зона. На овај начин град Смедерево се развио ексцентрично у односу на Смедеревску тврђаву, највише због морфолошких карактеристика терена и реке која је условила овакво ширење града (Ђокић, 2004).

Када је реч о развоју отворених јавних простора важно је прво представити њихов настанак. Први парк подигнут је 1876/78 изван језгра око летњиковца Обреновића, који је и данас изузетно уређен, али није јавног карактера (Павловић, 1980). У 19. веку изграђен је кеј, који и данас постоји. Затим, је у 20. веку преуређен центар града и формиран је сквер, данашњи трг Републике са пешачком зоном, данашња Улица Краља Петра (Павловић, 1980). На формирање овог градског трга утицај је имала изградња цркве Светог Георгија 1851/55. године. Она је имала урбанистичке карактеристике које су се први пут јавиле у планирању код нас. „Главна локациона особеност ове цркве јесте чињеница да је постављена на регулацији као и остали објекти који формирају трг. (...) Каснијом накнадном регулацијом трга, односно његовим проширењем, црква се нашла на средини трга као засебан објекат.“ (Ђокић, 2004, стр. 353) Поред свега наведеног, данас Смедерево има четири хектара зелених површина. Сви ови простори доживели су одређене трансформације развојем различитих елемената. Неки од њих су својом позицијом и морфолошким карактеристикама допринели развоју отворених јавних простора, док су многи уназадрили њихов квалитет.

4.2.Позитиван развојни контекст

У овом одељку биће речи о позитивном утицају различитих елемената из окружења на отворене јавне просторе градског подручја Смедерева.

ГРАД И ДУНАВ - Многи су говорили о вредности воде како естетској, тако и по питању пријатности неког простора. „Лепота многих паркова лежи у њиховој блиској вези са обалама

језера, река, мора“ (Максимовић, 1969, стр. 56). Тако, Дунав оживљава Смедерево и битно утиче на микроклиму слободних простора и стварање пријатног амбијента за боравак. Овај потенцијал искоришћен је још у 19. веку кад су Италијани изградили кеј који и данас постоји (Павловић, 1980). Речна обала Дунава представља најзначајнији и најизраженији део градске структуре. Обала представља најатрактивнију локацију за различите градске садржаје.

СМЕДЕРЕВСКА ТВРЂАВА је саграђена у 15. Веку, за време владавине Деспота Ђурђа Бранковића. Градња тврђаве пролазила је кроз неколико фаза. У првој фази изграђен је мали град, у другој велики град, а са упадом Турака, прошла је и кроз трећу фазу дозиравања зидина великог града. Данас, простор великог града представља битан елемент у оквиру мреже отворених градских простора Смедерева. Она својом позицијом „на десној обали Дунава, на ушћу реке Језаве, Дунав Језава и Петријевски поток који су условили троугаону основу тврђаве“ (РЗЗСК), има велики утицај на даљи просторни развој града Смедерева. Можемо приметити да је троугаона основа нешто што се понавља у регулацији градског језгра, и да су важни просторни елементи, попут трга Републике, изражено троугаоне основе.

4.3. Негативан развојни контекст

У овом одељку биће речи о елементима који су својим настанком уназадрили развој отворених јавних простора града Смедерева.

- 1) РАЗВОЈ ИНДУСТРИЈЕ - Од индустријских постројења у оквиру градског језгра, изграђена је Фабрика железничких возила „Желвоз“. Такође, изван индустријске зоне, на самој обали Дунава, прекидајући кеј 1971.године изграђена је нова Железара „Смедерево“. Јасно је да позиција ових комплекса и негативан утицај на средину и квалитет отворених простора. Смештање Железаре уз саму обалу умањује њен потенцијал, док фабрика нарушава околину тврђаве.
- 2) ИЗГРАДЊА ЖЕЛЕЗНИЦЕ - Изградња железнице крајем 19. века значила је напредак за развој града, али позиција пруге имала је само негативне утицаје на структуру градског језгра. Прво, пружање пруге директно уз зидине смедеревске тврђаве оставило је велике последице на саму тврђаву. Пруга онемогућава везу тврђаве са централном зоном града и са Дунавом. Такође, њен пролазак кроз само градско језгро дуж обале Дунава у великој мери умањује квалитет мреже отворених јавних простора Смедерева, нарушавајући њихову везу, као и безбедност и угодност ове зоне.
- 3) СОЦИЈАЛИСТИЧКО НАСЛЕЂЕ - Још један битан елемент који је утицао на развој отворених јавних простора, јесте стамбена социјалистичка архитектура. Овај период карактерише изразита трансформација структуре градског језгра Смедерева. Изградња великог броја солитера, утицала је на смањење зелених површина. Такође, у овом периоду, планирање је било окренуто саобраћају, тако да су велике површине претворене у улице или паркинге.
- 4) ПОСТ-СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ - Период трансформација из 1990-их година донео је велике промене у урбаној структури града. Приватизација је довела до велике комерцијализације центра. Развој комерцијалних простора, малопродаје и потрошње оставио је велике последице на морфологију града. Комерцијализација центра утицала је на нестанак отворених јавних простора. Данас су становници градова постали свесни последица оваквог развоја и с тим у вези се поново јавила потреба за отвореним јавним просторима са њиховом традиционалном улогом и функцијом – места успостављања културе, и друштвене интеракције (Васковић, 2005).

4.4. Типологија отворених јавних простора – принцип класификације

Анализа отворених јавних простора Смедерева, везује се за класификацију морфолошких елемената, као што су облик, величина и битни елементи који их чине, јер је однос отвореног простора и изграђених елемената, оно што га на неки начин формира. На основу претходно анализираних литературе и формирања одређене слике о томе шта су битни елементи отворених јавних простора, формирана је табела типологије отворених јавних простора Смедерева са њиховим основним карактеристикама.

Табела 2. Типологија отворених јавних простора Смедерева (Аутор: М. Лазаревић)

БР.	НАЗИВ	ТИП	ПОВРШИНА НАМЕНА/	БИТНИ	ОБЛИК
-----	-------	-----	------------------	-------	-------

				АКТИВНОСТ	ЕЛЕМЕНТИ	
1.	Трг Републике	Трг	588m ²	одмор	Црква Св.Георгија, Виши суд	Троугаоног облика
2.	Улица краља Петра	Пешачка улица	343m	Шетња, комерцијални садржај		Линијски елемент
3.	Парк народних хероја	Јавни градски Парк	376m ²	одмор	Градска управа	Квадратног облика
4.	Дунавски парк	Јавни градски Парк + игралиште	645m ²	Одмор, игра деце	Дунав	Правоугаоног облика
5.	Горански парк	Природна зона	1833m ²	рекреација, одмор	/	Трапезастог облика
6.	Пионирски парк	Природна зона	7032m ²	рекреација, одмор	/	Неправилног облика
7.	Карађорђево дуд	Трг	354m ²	одмор	Заштићено културно добро - дрво	Трапезастог облика
8.	Кеј	Приобаље	1019m	рекреација, одмор, шетња	Дунав	Линијски елемент
9.	Велики град тврђаве	Парк	10075m ²	Култура	Тврђава, Дунав	Троугаоног облика
10.	Простор око тврђаве - паркинг	Паркинг	7284m ²	Паркирање, комерцијални садржај	Тврђава, Дунав	Неправилног облика (ограничен реком, тврђавом и улицом)
11.	Остале зелене површине	Природна зона	6689m ²	/	/	Неправилног облика
12.	Спортско-рекреативни центар		4234m ²	Спорт и рекреација	/	Неправилног облика

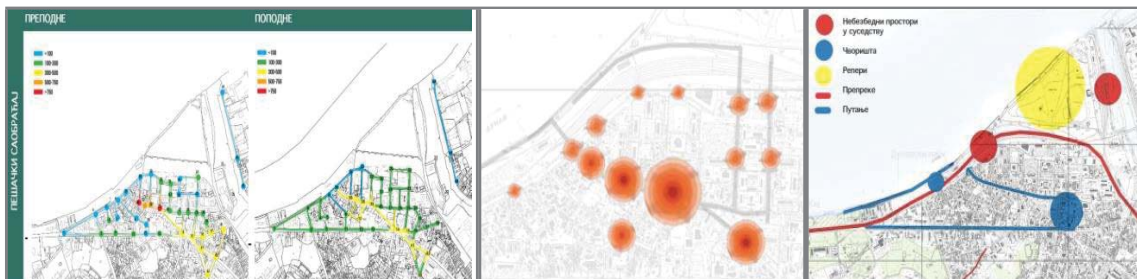
Слика 3-4. Приказ отворених јавних простора Смедерева кроз основу (лево; Аутор: М.Лазаревић) и панорамску слику (десно; Извор: Србија у слици)

4.5.Анализа отворених јавних простора – принцип идентитета

Смедерево према подацима РС-а из 2015. године има 105.774 становника. Густина насељености је 219 становника по km², што двоструко више од просека државе. Просечна старост је 42 године, а животни век 75 (РС, 2017). „Старосна структура становништва Смедерева указује да се оно може сврстати у категорију демографски младе популације.

Просечна старост становништва је 38,5 година“ (ЈПДИУГЗС, 2011). У Смедереву живи 28 етничких група. Најбројнији су Срби, затим Роми. Различите националности са собом доносе разлике у религији, култури и начину живота, те је важно разумети свачије потребе и укључити их при формирању отворених јавних простора. Култура покрива широко поље људских активности. Могу се идентификовати два основна типа дефиниције. Прва има тенденцију да покрије већину људских активности, укључујући обичаје, језик, религију итд.. Друга, подразумева уметничке активности и продукције човечанства; обухвата визуелне и извођачке уметности, књижевност и наслеђе. (URBACTCulture, 2006) У овом контексту суштина је истражити манифестације културе, односно фестивале, ритуале и места забаве. Зато је битно напоменути да се у Смедереву годишње одржава 26 различитих манифестација. Оно што је такође карактеристично за Смедерево и по чему је препознатљиво јесу вино и риболов. Такође, поред тога и поменутих манифестација, Смедерево због своје дуге историје има низ традиционалних заната, који на жалост нису довољно промовисани. То су израда посуђа, намештаја и накита, ткање и специфични народни инструменти, музика и игре (Милетић, б.д.).

Поред поменутих анализа, у истраживању отворених јавних простора Смедерева коришћене су просторна синтакса и анкета, метода Кевина Линча. Овим анализама добијене су информације о степену и начину употребе простора. Мерењем пешачког саобраћаја види се да је најпрометнија Улица Краља Петра и простор градског трга, док је Улица Деспота Ђурђа најмање посећена. Резултати анкете која је спроведена на узорку од 70 испитаника, у сарадњи са студентима прве године мастер студија *Интегрални урбанизам* Архитектонског факултета у Београду, говоре о томе који су највећи проблеми у градском језгру по питању кретања и безбедности, и који су то најпрепознатљивији елементи (дијаграм 6). Корисници виде пругу као највећу препреку у кретању и сматрају да је простор око тврђаве код Језаве и луке најмање безбедни. Такође, виде тврђаву као највећи потенцијал Смедерева због своје препознатљивости и значења за сам град. Исто тако добијене су информације који су то простори које користе у зависности од временских прилика – лето / зима. Кеј и Дунавски парк користе по лепом времену, док је зими Трг Републике, главно место обављања активности грађана Смедерева.

Слике 5-7: Просторна синтакса, дијаграм концентрације пешака и резултати анкете Кевина Линча (Аутор: М.Лазаревић)

4.6. Анализа планске документације

Кроз анализу отворених јавних простора Смедерева, приказани су најважнији елементи који их чине, или утичу на њих позитивно или негативно. Зато ће у овом одељку бити представљено шта је то планирано, не само са отвореним јавним просторима, већ и са поменутих елементима, и садржајима које треба узети у обзир при уређењу приказаних просторних целина.

Табела 3. Анализа отворених јавних простора Смедерева кроз планску документацију

	ПРОСТОРНИ ПЛАН ГРАДА СМЕДЕРЕВА (ПП)	ГЕНЕРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН (ГУП)	ПЛАН ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ - ГРАДСКО ПОДРУЧЈЕ (ПГР)
Отворени јавни простори и зелене површине	Уочен значај зелених површина, постављени циљеви који се тичу унапређења отворених јавних простора, приказане опште смернице за унапређење квалитета отворених јавних простора	ГУП-ом је предвиђено умрежавање зелених површина и њихово унапређење кроз уређење, ревитализацију и реконструкцију.	На основу ГУП-а јасно дефинисане смернице за уређење отворених јавних простора, које су детаљније представљене Плановима детаљне регулације. Препозната су ограничења и начини за њихово решење, и потребе за одређеним садржајима у појединим просторима
Ограничења и њихова решења препозната плановима	Пруга, лука, неумреженост постојећих јавних отворених простора, (примарно тврђаве као кључног репера са осталим битним тачкама), недовољно спортско-рекреативног садржаја	Утицај моторног саобраћаја на смањење пешачког кретања и деградацију отворених јавних простора	Измештање пруге и теретног пристаништа, уређење постојећих и увођење нових спортско рекреативних садржаја у оквиру отворених јавних простора
Потенцијали и њихова искоришћеност препознати плановима	Зелене површине, културно-историјски садржај, Дунав	Уређење зелених површина и увођење нових	Уређење зелених површина и увођење нових, уређење простора око тврђаве и њено повезивање са кејом и центром

5. ЗАКЉУЧАК

Предмет овог истраживања су отворени јавни простори у оквиру градског језгра Смедерева које је прошло кроз различите историјске процесе. Сваки историјски период са собом је носио низ трансформација које су се одразиле на данашњу структуру града. Неке од ових развојних процеса су на позитиван начин утицале на отворене јавне просторе, док су друге ипак нарушиле њихов квалитет. Зато се јавља потреба за њиховом регенерацијом. Савремен начин живота са собом доноси нове потребе и стога је неопходно истражити их и наћи решење које неће нарушити историјски идентитет овог подручја, већ ће обезбедити везу између традиције и иновације и допринети квалитету живота заједнице. Исто тако, може сезакључити да отворени јавни простори нису само функционални, већ и социјални феномени. Они представљају просторе који су свима доступни, места одвијања градског живота. То су места сусрета, места која нам нуде могућност за учествовање у разноврсним друштвеним и рекреативним активностима. Она треба да подстакну комуникацију и социјалну интеракцију и да на сваки могући начин оживе град.

На основу тога спроведено је истраживање отворених јавних простора и њиховог односа према јавном животу на примеру Смедерева. Кроз напред поменуте анализе уочено је да физичка структура простора у граду значајно утиче на активности које се на њима обављају. Безбедни, доступни, читљиви, инспиративни и живи отворени јавни простори привлаче људе и на тај начин подстичу социјалну интеракцију. Простори које не карактеришу поменуте особине неопходно је регенерисати интегрално. Овакав вид обнове је примењив на отвореним јавним просторима Смедерева и указује на важност обликовања места свакодневног живота и значајно доприноси квалитету јавног живота у тим просторима.

На основу постављене теорије и спроведене анализе дата је типологија отворених јавних простора Смедерева. Она представља основ за процену анализираних планова по питању отворених јавних простора. Тако се може закључити следеће:

- 1) У оквиру анализираних планова посвећена је пажња развоју отворених јавних простора и то у циљу побољшања квалитета живота заједнице.
- 2) Јасно су дефинисани тематски везани потенцијали и проблеми.

- 3) Квалитет ових планова огледа се у томе што се препознатим ограничењима тражило решење, као што је измештање пруге.
- 4) Такође, приказане су мере за остварење циљева дефинисаних планом, као и јасно постављене смернице за уређење зелених површина.
- 5) Садржаји отворених јавних простора који су планирани овим документима, подржавају како функционалну, тако и друштвену димензију и посматрају се из угла потребе човека.
- 6) Оно што је занемарено у обрађеним плановима, јесте простор око тврђаве. Помиње се измештање пруге и луке, али не дотичу се проблеми који се тичу нелегално изграђених објеката у овој области, а који на много начина нарушавају квалитет тврђаве.

На крају, подаци из поменутих планова, као и напред уочени елементи и смернице за развој отворених јавних простора, представљају основ за препознавање најпроблематичнијих тачака и начина за њихово решавање у будућности. Због значаја самог градског језгра и Смедерева као и његових саставних елемената, отворених јавних простора и историјских грађевина које их окружују, од значаја је да се у будућности уради независна и тематски циљана анализа отворених јавних простора историјског језгра Смедерева како би се могућности ових простора на најбољи могући начин искористиле и за грађане и за посетиоце града.

6. ЛИТЕРАТУРА

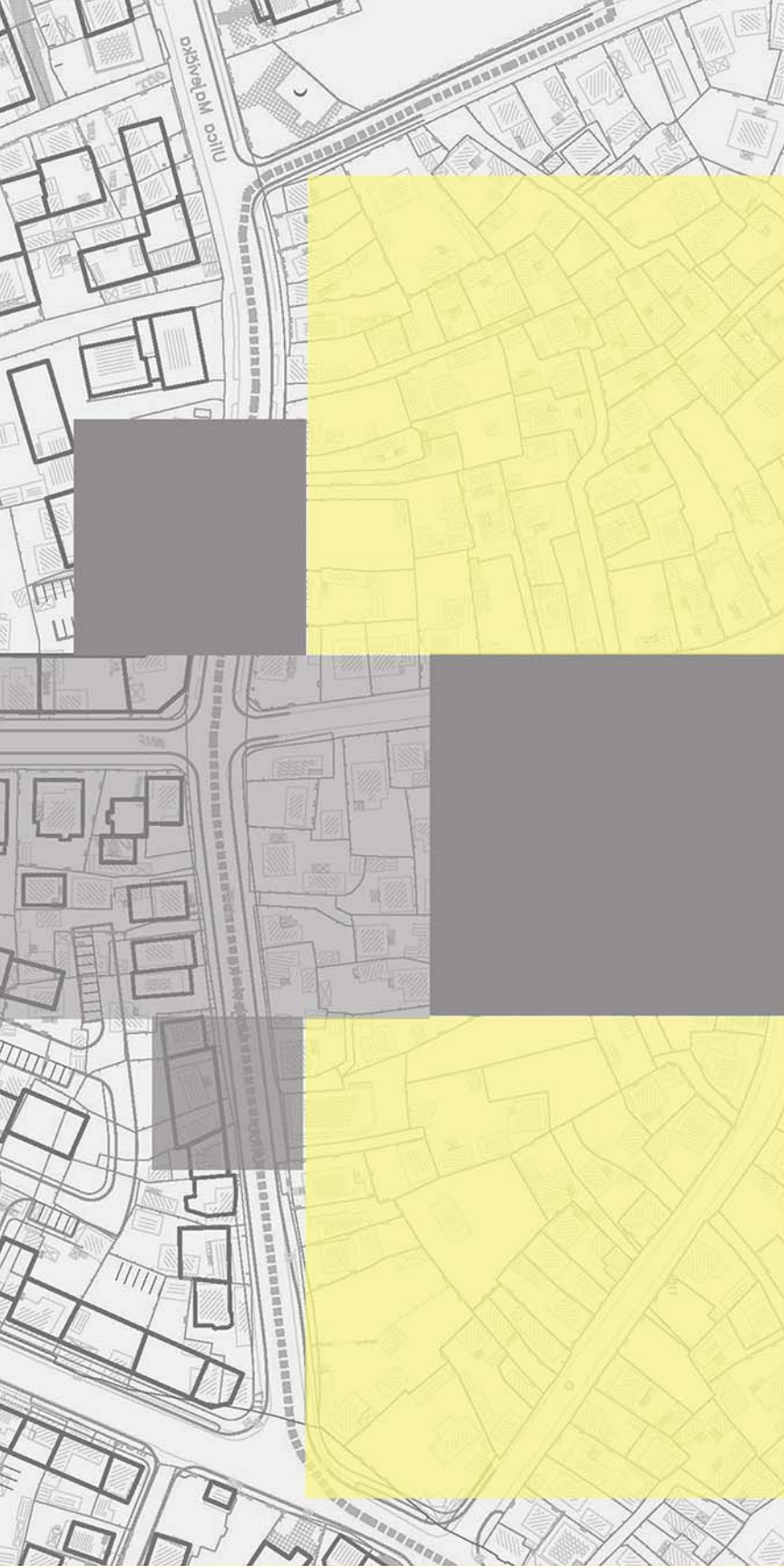
ПРИМАРНА ЛИТЕРАТУРА - ПЛАНОВИ:

- Просторни план Града Смедерева 2010 - 2015 – 2020. Сл. лист града Смедерева, бр. 01/2013. Дирекција за изградњу, урбанизам и грађевинско земљиште ЈП Смедерево
- Генерални урбанистички план Смедерева. Службени лист града Смедерева, бр. 19/09. Дирекција за изградњу, урбанизам и грађевинско земљиште ЈП Смедерево
- План генералне регулације за градско подручје Смедерева, Сл. лист града Смедерева, бр. 01/2015.. Дирекција за изградњу, урбанизам и грађевинско земљиште ЈП Смедерево

СЕКУНДАРНА ЛИТЕРАТУРА:

- Abdelhadi, K. (2014). *Factors affecting the conservation and regeneration of the urban fabric of old cities: case study of Old Alexandria*. Benha: WIT Transaction on Ecology and The Environment, WIT Press.
- Akšamija, A. (2016). *Superkilen*, Copenhagen, Denmark. Copenhagen.
- Amirtahmasebi, R., Orloff, M., Wahba, S., & Altman, A. (2016). *Regenerating Urban Land, A Practitioner's Guide to Leveraging Private Investment*. Washington: World Bank Group.
- Backović, V. (2005). *Evropski gradovi u postsocijalističkoj transformaciji*. Beograd.
- Beyondplanb. (n.d.). *Barcelona Olympic Games*. Preuzeto mart 2018 sa *Beyond plan b*: http://beyondplanb.eu/projects/project_barcelona_a_92_olympic.html
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T., & Tiesdel, S. (2003). *Public Places Urban Spaces*. Oxford: Elsevier Ltd.
- EUKN. (2010, jun 15). *Urban renovation of Besòs river bank - Forum 2004 (Barcelona)*. Preuzeto mart 2018 sa *European Urban Knowledge Network*: <http://www.eukn.eu/e-library/project/bericht/eventDetail/urban-renovation-of-besos-river-bank-forum-2004-barcelona-1/>
- Gel, J. (2016). *Gradovi za ljude*. Beograd: Palgo centar.
- INHERIT. (2007). *A Guide to Successful Urban Regeneration*. European Association of Historic Towns and Regions (EAHTR).
- Ismail, A. R., Tawil, H. A., & Razk, N. G. (2016). *Urban Regeneration of Historic Paths: Kom El Dekka Historic Path*. U *International Scholarly and Scientific Research & Innovation (str. 49-59)*. World Academy of Science, Engineering and Technology.
- Lazarević, E. V. (2003). *Obnova gradova u novom milenijumu*. Beograd: Classic map studio.
- Maksimović, B. (1969). *Funkcionalne vrednosti slobodnih prostora u stambenom kompleksu*. Beograd: Izdavačko preduzeće Građevinska knjiga.
- Radovanović, D. (n.d.). *Virtuelna šetnja kroz Smederevsku tvrđavu*. National Geographic Srbija.
- Rawski, K. (2018, februar 26). *Preuzeto mart How Malešický Park Became a Place Full of Play and Education, 2018 sa Land8, landscape architect network*: <https://land8.com/malesicky-park-became-place-full-play-education/>
- URBACT Culture members (2006). *Culture and Urban regeneration*. Lille.
- (2013). *Smjernice za oživljavanje javnih prostora [izbor dobrih praksi]*. Kotor: Expeditio - Centar za održivi prostorni razvoj.
- Бајец, Н. Л. (2009). *Стратешки урбани дизајн и културна разноликост*. Београд: Архитектонски факултет у Београду.
- Гел, Ј. (2010). *Живот међу зградама*. Београд: Урбанистички завод Београда.
- Ђокић, В. (2004). *Град и градски трг*. Београд: Архитектонски факултет у Београду.
- Милетић, Г. (н.д.). *Етнолошка збирка*. Preuzeto sa *Музеј у Смедереву*: <https://mus.org.rs/zbirke-muzeja/etnologija/>

- Павловић, Д. Л. (1980). *Историја Смедерева у рчи и слици*. Смедерево: Музеј у Смедереву.
- РЗЗСК. (б.д.). Преузето са Републички завод за заштиту споменика културе: <http://www.heritage.gov.rs/cirilica/index.php>
- РЗС (2017). *Смедерево: Становништво, економија, пољопривреда, образовање, култура, здравство, социјална заштита, друштвена партиципација, правосуђе, саобраћај и инфраструктура и композитн индекси (Профил, јануар 2017)*. Београд: Републички завод за статистику
- С. Вујадиновић, М. М. (2016). *Урбана регенерација јавних градских простора Подгорице*, докторска дисертација. Београд: Архитектонски факултет у Београду.
- (2018, фебруар). Преузето са Град Смедерево: <http://www.smederevo.org.rs/>

*Бијељина,
31 мај-2. јун 2018.*

ISBN 978-86-84275-40-2